

Yrd. Doç. Dr. Fatih Artvinli, “İşyeri Hekimliği ve Etik” başlıklı konuşmasına, uzun yıllar sağlık memuru olarak görev yapan bir “tarihçi”, “tıp tarihçisi” olduğunu vurgulayarak başladı ve “tarihçilik” ile “hekimlik” arasındaki benzerlikler ve farklılıklardan kısaca bahsederek, sözü “işyeri hekimliği”nin tarihine getirdi. Ünlü İtalyan hekim ve bütün dünyada meslek hastalıklarının/iş sağlığının kurucusu olarak kabul gören Bernardino Ramazzini (1633-1714) ve onun sağlığa yaklaşımını özetledi. Ramazzini anamnez (hastanın hikayesini alma) konusunda yeni bir ufuk açmış ve “işiniz nedir?” sorusunu anamnezin esas parçası haline getirmiştir. *İşçilerin Hastalıkları* başlıklı kitabında, insanların meslekleri veya çalıştıkları iş ile sağlıkları arasında doğrudan bir ilişkili olduğunu ve işçilerin çalıştıkları işlere/iş kollarına göre hastalıklara sahip olduklarını ayrıntılı olarak ele almıştır. Ramazzini aynı zamanda tıp felsefesi ile de ilgilenmiştir ve bir meslek grubu olarak hekimlerin uygulamaları ve dolayısıyla tıp etiği konusunda da önemli tezleri vardır.

Artvinli, daha sonra işyeri hekimliğini, genel hekimlikten ayıran özellikleri ve mesleği tanımlayan temel değerlerden bahsederek, Tıp Etiği'nin temel ilkelerinin, işyeri hekimliğinde ne şekilde ele alınabileceğini tartıştı. Zarar vermeme, yararlı olma, özerkliğe saygı ve adalet ilkeleri, işyeri hekimliği örneğinde çok daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu alanda yaşanan etik ikilemlerin doğası da bazı açılardan farklılıklar göstermektedir. Örneğin klasik tıp uygulamalarında ve hekim-hasta ilişkilerinde geçerli olan özerkliğe saygı ve aydınlatılmış onam uygulaması, işyeri hekimliğinde nereye denk düşmektedir? İşçi-işveren ile işçi-işyeri hekimi ve işyeri hekimi-işveren arasındaki ilişkilerin özerklik ve rıza açısından ne şekilde ele alınabilir? İşçiler işe başlangıçta, iş ile ilgili olarak bilgilendirilmeleri ve onam vermeleri hangi şartlarda gerçekleşmektedir? İşe rıza göstermek bir onam ise, gerçekten işçiler bu konuda tam bir bilgilendirme sonucunda, özgür bir rıza göstermekte midir? İşyeri hekimi, işe alım sürecinde, yalnızca işçinin işe uygunluğunu tespit etmekle sınırlandırılmış görünmektedir, oysa işin riskleri ve yapacağı iş ile riskler/maruziyetler konusunda yani işin sağlık boyutuna ilişkin bilgilendirme süreçlerinde yer almadığı görülmektedir. Dünyada en yüksek riskli işlerde en savunmasız grupların, en yoksulların çalışması bir etik tartışma konusudur. Adalet ilkesi yorumlanırken, küresel adalet ve eşitsizliklerin gözardı edilmemesi gerekir. Gelişmiş ülkelerin, en riskli ve tehlikeli işleri, geliştirmekte olan, hızlı kalkınmaya çalışan ülkelere transfer etmesi ve kimyasal, biyolojik ve diğer maruziyetler konusundaki bazı standartlar ve çalışma koşullarının farklı ülkelerde farklı değerlere sahip olması, aynı zamanda bir iş sağlığı/halk sağlığı sorunudur.

İşyeri hekimlerinin çoklu sorumluluklara sahip olduğunu belirten Artvinli, işyeri hekimlerinin öncelikle işçiye, işverene, içinde yaşadığı toplum ve küresel dünyaya karşı genişleyen bir

sorumluluk alanı oduğunu ve etik ikilemlerin de bu çoklu sorumluluklar içerisinde ortaya çıkan değer çatışmalarından kaynaklandığını vurguladı. Önemli sorunlardan biri mesleki bağımsızlık olup, işyeri hekimlerinin ücretinin işverenler tarafından ödenmesi ile mesleki bağımsızlık arasındaki ilişki en çok tartışılması gereken konulardan biridir. Mesleki bağımsızlığın, ücretten bağımsız olarak nasıl ele alınabileceği, bunun işyeri hekimliğine yönelik temel kılavuzlarda ne şekilde yer aldığını açıklayan Artvinli, *İş Sağlığı Profeyonelleri için Uluslararası Etik Kurallar Rehberi* ve *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*'nun bu konuda ne tür hükümlerde bulunduğunu özetledi.

Konuşmasının sonunda, İngiltere'de doksanlı yıllarda kaleme alınan bir dergi yazısına referans veren Fatih Artvinli, işyeri hekimliğinin meslek etiği/bağımsızlığı/yetkinliği gibi konularda esas görevi başkalarında değil yine işyeri hekimlerinde olduğunu hatırlattı ve kendi içlerindeki farklılıklara ve gündelik hayatlarındaki gerçek etik sorunlara odaklanarak, bu alanda yaşanan açık-örtülü etik sorunları ele alan çalışmalara ihtiyaç olduğunu ve ancak aşağıdan yukarıya bir bakış ile bu sorunların etik düzlemde tartışılabileceğini belirtti.